

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU33

Ett nytt konto- och värdefackssystem

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om en ny lag om konto- och värdefackssystem som innehåller de lagändringar som krävs för att genomföra ett ändringsdirektiv till EU:s fjärde penningtvättsdirektiv i svensk rätt. Det syftar framför allt till att underlätta för nationella finansunderrättelseenheter vid utredningar om penningtvätt och finansiering av terrorism. För att bättre uppnå syftet med direktivet och för att effektivisera svenska myndigheters tillgång till uppgifter om kunder hos institut vid utredningar av olika slag, föreslås att fler myndigheter får tillgång till systemet än vad som följer av direktivets minimikrav. Brottsbekämpande myndigheter, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten har redan i dag rätt att begära att finansiella företag lämnar uppgifter om sina kunder vid utredningar om brott, beskattning och indrivning av skulder (myndigheternas frågerätt). Myndigheternas frågerätt utövas i nuläget på manuell väg genom riktade förfrågningar till de finansiella företagen. Det är viktigt att myndigheterna snabbt kan fastställa identiteten hos innehavare av konton och värdefack hos de finansiella företagen. För att effektivisera myndigheternas tillgång till dessa uppgifter ska uppgifterna vara direkt och omedelbart tillgängliga för sökning på en teknisk plattform (ett konto- och värdefackssystem) som tillhandahålls av Skatteverket. Uppgifter om tillgodohavanden och transaktioner på konton omfattas inte av systemet. De finansiella företagen ska se till att uppgifterna är direkt och omedelbart tillgängliga för sökning i systemet. Konto- och värdefackssystemet ska enligt förslaget regleras i en ny lag.

Lagen föreslås träda i kraft den 20 september 2020.

Behandlade förslag

Proposition 2019/20:83 Ett nytt konto- och värdefackssystem.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Ett nytt konto- och värdefackssystem	5
Propositionen	5
Utskottets ställningstagande.....	8
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ett nytt konto- och värdefackssystem

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om konto- och värdefackssystem.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:83.

Stockholm den 14 april 2020

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Emil Källström (C), Dennis Dioukarev (SD), Jakob Forssmed (KD), Mats Persson (L), Karolina Skog (MP), Mattias Karlsson i Luleå (M), Josefin Malmqvist (M), Anna Vikström (S), Azadeh Rojhan Gustafsson (S), Markus Selin (S), Serkan Köse (S), Håkan Svenneling (V) och Fredrik Stenberg (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I ärendet behandlas regeringens proposition 2019/20:83 Ett nytt konto- och värdefackssystem. I propositionen föreslås en ny lag om konto- och värdefackssystem som innehåller de lagändringar som krävs för att genomföra ett ändringsdirektiv till EU:s fjärde penningtvättsdirektiv i svensk rätt. Direktivet syftar framför allt till att underlätta för nationella finansunderrättelseenheter vid utredningar om penningtvätt och finansiering av terrorism. Fler myndigheter föreslås få tillgång till systemet än vad som följer av direktivets minimikrav.

I propositionen behandlas de förslag som avser direktivets krav på medlemsstaterna att upprätta centraliserade automatiserade mekanismer som tillåter identifiering av innehavare av bank- och betalkonton och bankfack. Övriga delar av direktivet har behandlats i propositionen Skärpta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (prop. 2018/19:150, bet. 2019/20:FiU15, rskr. 2019/20:38).

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

I ärendet har utskottet tagit emot en skrivelse.

Utskottets överväganden

Ett nytt konto- och värdefackssystem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag om en ny lag om konto- och värdefackssystem som innehåller de lagändringar som krävs för att genomföra ett ändringsdirektiv till EU:s fjärde penningtvättsdirektiv i svensk rätt. Det syftar framför allt till att underlätta för nationella finansunderrättelseenheter vid utredningar om penningtvätt och finansiering av terrorism. För att bättre uppnå syftet med direktivet och för att effektivisera svenska myndigheters tillgång till uppgifter om kunder hos institut vid utredningar av olika slag ges fler myndigheter tillgång till systemet än vad som följer av direktivets minimikrav.

Propositionen

En ny lag om ett konto- och värdefackssystem för att genomföra fjärde penningtvättsdirektivet i svensk rätt

Fjärde penningtvättsdirektivet ställer krav på medlemsstaterna att upprätta centraliserade automatiserade mekanismer som tillåter identifiering av innehavare av bank- och betalkonton och bankfack. Det syftar framför allt till att underlätta för nationella finansunderrättelseenheter vid utredningar om penningtvätt och finansiering av terrorism.

Regeringen föreslår att direktivets nya krav på medlemsstaterna ska genomföras i svensk rätt genom att det införs en lag om konto- och värdefackssystem. Regeringens förslag går i vissa avseenden längre än minimikraven i direktivet. Det handlar i huvudsak om vilka myndigheter som får tillgång till systemet.

Systemet ska innehålla uppgifter om innehavare av konton och värdefack hos institut. Med institut avses

- kreditinstitut och utländska kreditinstitut som driver verksamhet från filial i Sverige,
- värdepappersbolag och utländska värdepappersföretag som driver verksamhet från filial i Sverige och som har tillstånd att ta emot kunders medel på konto.

Konto- och värdefackssystemet kommer att innehålla uppgifter om innehavare av konton och värdefack hos ca 150 institut. Systemet ska, i fråga om

1. fysiska personer, ge tillgång till uppgifter om namn och person- eller samordningsnummer eller, om sådant nummer saknas, födelsedatum för

- samtliga innehavare av ett konto eller värdefack och, i förekommande fall, motsvarande uppgifter om företrädare för innehavare
2. juridiska personer, ge tillgång till uppgifter om företagsnamn, särskilt företagsnamn och i förekommande fall organisationsnummer för samtliga innehavare av ett konto eller värdefack samt namn och person- eller samordningsnummer eller, om sådant nummer saknas, födelsedatum för innehavares verkliga huvudmän och fullmaktshavare
 3. konton, ge tillgång till uppgifter om IBAN-nummer¹ eller, om sådant nummer saknas, annat nummer som identifierar kontot samt datum för kontots öppnande och avslutande
 4. värdefack, ge tillgång till uppgifter om hyresperiodens varaktighet.

Uppgifterna ska enligt förslaget vara tillgängliga fram till dess att fem år har gått från det att tjänsten avslutades.

Myndigheter som ska få tillgång till konto- och värdefackssystemet

För att bättre uppnå syftet med direktivet och för att effektivisera svenska myndigheters tillgång till uppgifter om kunder hos institut vid utredningar av olika slag, anser regeringen att fler myndigheter bör få tillgång till systemet än vad som följer av direktivets minimikrav. En myndighets tillgång till systemet bör dock enligt regeringen inte gå längre än den frågerätt som myndigheten redan har i dag, dvs. systemet bör inte ge myndigheten tillgång till vare sig fler eller andra uppgifter än vad som motsvarar frågerätten. Detta innebär bl.a. att uppgifter om tillgodohavanden och transaktioner på konton inte omfattas av systemet. Till skillnad från i dag blir uppgifterna genom regeringens förslag emellertid tillgängliga för myndigheterna i nära nog realtid. Det intrång i den personliga integriteten som systemet medför uppvägs enligt regeringen av de positiva effekter som systemet innebär för möjligheterna att bl.a. kunna utreda brott, avslöja skatteundraganden och driva in skulder på ett effektivt sätt. Förslaget bedöms därför inte utgöra ett oproportionerligt ingrepp i den enskildes personliga integritet.

Enligt lagförslaget ska följande, om de enligt annan författning har rätt att begära att få ta del av uppgifterna, få tillgång till uppgifter genom konto- och värdefackssystemet:

1. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen om det behövs för en utredning om penningtvätt och finansiering av terrorism
2. undersökningsledare om det begärs under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål
3. åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder

¹ IBAN står för International Bank Account Number och är en internationellt accepterad standard för att identifiera bankkonton vid transaktioner mellan olika länder.

4. Skatteverket för att utföra revision och annan kontrollverksamhet och för att fullgöra Sveriges åtaganden att lämna upplysningar inom ramen för Sveriges deltagande i det administrativa samarbetet inom Europeiska unionen i fråga om beskattning eller andra avtal som medför en skyldighet att lämna upplysningar i skatteärenden
5. Kronofogdemyndigheten för att i) utreda om någon har egendom som kan tas i anspråk för utmätning, kvarstad eller betalningssäkring, ii) utöva tillsyn över meddelade näringsförbud, iii) fullgöra Sveriges åtaganden vid gränsöverskridande unionsförfaranden i fråga om kvarstad på bankmedel i mål och ärenden av privaträttslig natur, iv) lämna upplysningar inom ramen för Sveriges deltagande i det administrativa samarbetet inom Europeiska unionen i fråga om informationsutbyte mellan medlemsstaternas socialförsäkringsinstitutioner.

Uppgifter om innehavare av konton och värdefack tillgängliga för sökning på en teknisk plattform

Enligt regeringens förslag ska uppgifter om innehavare av konton och värdefack hos instituten vara direkt och omedelbart tillgängliga för sökning på en teknisk plattform. Ett institut ska se till att uppgifterna är direkt och omedelbart tillgängliga för sökning i systemet. Skatteverket föreslås vara systemansvarig myndighet och ska meddela föreskrifter om bl.a. hur instituten ska ge tillgång till uppgifter i systemet.

Ett s.k. datasöksystem utformas så att gränssnittet i praktiken fungerar så att den frågeställande myndigheten får tillgång till endast de specifikt efterfrågade uppgifterna. I systemet kommer då endast att sparas begränsade uppgifter i form av loggar som t.ex. kan ge uppgift om vem som gjort en sökning och vem som svarat.

Personuppgiftsbehandling

Skatteverket föreslås vara personuppgiftsansvarig myndighet. Skatteverket ska få behandla personuppgifter i systemet om det är nödvändigt för att dels de som ska få tillgång till systemet ska kunna göra sökningar för de ändamål som anges i den nya lagen, dels föra loggar. Lagförslaget innebär vidare begränsningar av rätten till information för den enskilde och rätten att invända mot personuppgiftsbehandling. Skälet är enligt regeringen att det annars finns en stor risk för att syftet med konto- och värdefackssystemet motverkas.

Ikraftträdande

Direktivets krav på medlemsstaterna ska vara genomförda i nationell rätt senast den 10 september 2020. Den nya lagen om konto- och värdefackssystem bör enligt regeringen därför träda i kraft det datumet.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens förslag till ny lag om konto- och värdefacksystem.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2019/20:83 Ett nytt konto- och värdefackssystem:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om konto- och värdefackssystem.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om konto- och värdefackssystem

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Konto- och värdefackssystem

1 § Skatteverket ska tillhandahålla en teknisk plattform som ger myndigheter tillgång till uppgifter om innehavare av konton och värdefack hos institut (konto- och värdefackssystem). Uppgifterna ska vara direkt och omedelbart tillgängliga för sökning genom konto- och värdefackssystemet.

Med institut avses

1. kreditinstitut och utländska kreditinstitut som driver verksamhet från filial i Sverige, och
2. värdepappersbolag och utländska värdepappersföretag som driver verksamhet från filial i Sverige och som har tillstånd att ta emot kunders medel på konto.

2 § Konto- och värdefackssystemet ska, i fråga om

1. fysiska personer, ge tillgång till uppgifter om namn och person- eller samordningsnummer eller, om sådant nummer saknas, födelsedatum för samtliga innehavare av ett konto eller värdefack och, i förekommande fall, motsvarande uppgifter om företrädare för innehavare,

2. juridiska personer, ge tillgång till uppgifter om företagsnamn, särskilt företagsnamn och i förekommande fall organisationsnummer för samtliga innehavare av ett konto eller värdefack samt namn och person- eller samordningsnummer eller, om sådant nummer saknas, födelsedatum för innehavares verkliga huvudmän och fullmaktshavare,

3. konton, ge tillgång till uppgifter om Iban-nummer eller, om sådant nummer saknas, annat nummer som identifierar kontot samt datum för kontots öppnande och avslutande, och

4. värdefack, ge tillgång till uppgifter om hyresperiodens varaktighet.

Ett institut ska se till att uppgifterna enligt första stycket är direkt och omedelbart tillgängliga för sökning i konto- och värdefackssystemet fram till dess att fem år har gått från det att tjänsten avslutades.

3 § Följande ska, om de enligt annan författning har rätt att begära att få ta del av uppgifterna, få tillgång till uppgifter genom konto- och värdefackssystemet:

1. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen om det behövs för en utredning om penningtvätt och finansiering av terrorism,

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/849 av den 20 maj 2015 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 648/2012 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG och kommissionens direktiv 2006/70/EG, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/843.

2. undersökningsledare om det begärs under en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål,

3. åklagare i ett ärende om rättslig hjälp i brottmål, på framställning av en annan stat eller en mellanfolklig domstol, eller i ett ärende om erkännande och verkställighet av en europeisk utredningsorder,

4. Skatteverket för att utföra revision och annan kontrollverksamhet och för att fullgöra Sveriges åtaganden att lämna upplysningar inom ramen för Sveriges deltagande i det administrativa samarbetet inom Europeiska unionen i fråga om beskattning eller andra avtal som medför en skyldighet att lämna upplysningar i skatteärenden, och

5. Kronofogdemyndigheten för att

- utreda om någon har egendom som kan tas i anspråk för utmätning, kvarstad eller betalningssäkring,

- utöva tillsyn över meddelade näringsförbud,
- fullgöra Sveriges åtaganden vid gränsöverskridande unionsförfaranden i fråga om kvarstad på bankmedel i mål och ärenden av privaträttslig natur,

- lämna upplysningar inom ramen för Sveriges deltagande i det administrativa samarbetet inom Europeiska unionen i fråga om informationsutbyte mellan medlemsstaternas socialförsäkringsinstitutioner.

Personuppgiftsbehandling

4 § Skatteverket är personuppgiftsansvarigt bara för den behandling av personuppgifter som Skatteverket utför i konto- och värdefackssystemet.

5 § Skatteverket får behandla personuppgifter i konto- och värdefackssystemet om det är nödvändigt för att

1. de som anges i 3 § ska kunna göra sökningar i systemet för de ändamål som anges i den paragrafen, eller
2. föra loggar enligt 7 §.

6 § Besked om att personuppgifter behandlas enligt 5 § får inte lämnas ut till den enskilde.

Rätten att göra invändningar enligt artikel 21.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) gäller inte vid behandling av personuppgifter enligt denna lag.

7 § Skatteverket ska, om sådan skyldighet inte redan följer av 3 kap. 5 § brottsdatalagen (2018:1177), se till att det i konto- och värdefackssystemet förs loggar över de personuppgifter som behandlas.

Bemyndiganden

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. hur institut ska ge tillgång till uppgifter i konto- och värdefackssystemet, och

2. hur myndigheter ska få tillgång till uppgifter i konto- och värdefacks-systemet.

Denna lag träder i kraft den 10 september 2020.